

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATT

Flom er godt for jordsmonnet, men ille for prydbusker.

HAUK

DAGENS SUKK

I 2018 blir vi nødt til å omstille økonomien og rydde opp i gjelda.

God gjeld!

Chr. Anton Smedshaug

KRON OG MYNT

I året vi snart går inn i, er det ti år siden finanskrisen 15. september 2008. Og 20 år siden Long term capital-management-krisen, der USAs finanssystem stod og vaklet. I mellomtiden har vi hatt Asiakrisen, Islandkrisen og Eurokrisen med landene Irland, Portugal, Kypros og Hellas som alle trengte forskjellige redningsaksjoner. Alle krisene skyldtes gjeldsoppbygging og kreativ finansvirksomhet (herunder fellesvalutaen euroen), som ikke kunne vare.

Et svakt regulert finanssystem, med ubegrenset mulighet for pengetrykking som svar på gjeldsoppbyggingen, har skapt stor ustabilitet. De siste par årene har det vært forbausende stille i finansmarkedene, til tross for store problemer både i Spania og Hellas med den sosiale modellen, og et Tyskland som til tross for god økonomi, leverer fattigdom i bunnen av samfunnet.

«Arm trotz Arbeit» er dessverre blitt et begrep om at fattigdommen griper om seg også i Tyskland. Til tross for ro i finansøkonomien, er realøkonomien i en annen forfatning. Og er det noe 2017 var preget av, så var det store endringer i Europa i retning av at etablerte partier og da særlig sosialdemokratiet får lide under en fri flyt modell som skjelver – men fortsatt leverer varene i form av økte formuer og høye aksjekurser.

Spørsmålet for året som kommer, er hvor lenge aksjekursene kan bevege seg praktisk talt uten større tilbakeslag siden våren 2009. Tiden er med andre ord overmoden for en korreksjon. Det er 2018s største usikkerhet – og det vil forsterke allerede store velgerendringer.

Grunnet pengetrykking og statlig forgjeldning muliggjort gjennom blant annet en lite vellykket inflasjonsstyrt rentepolitikk, der bare deler av inflasjonen måles, har man greid å unngå de mindre tilbakeslag i økonomien, også kalt resesjoner. Den forhindrer at gjelden vokser seg for høy, at ikke levedyktig virksomhet videreføres et cetera. Unngår man resesjoner, får man tilslutt en rekke strukturelle problemer grunnet feilinvesteringer og kapitalakkumulering på gale steder i samfunn og økonomi. Man trenger resesjoner for å unngå depresjoner. Men med stadig høyere gjeldsbelastning hos folk, er systemet avhengig av at gjelda kan betjenes. Gjeld og resesjonsfrykt følges ad.

Verdens samlede gjeld har økt med 33

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS, KNUITVAS@GMAIL.COM

prosent siden forrige krise til 200 billioner dollar. Den sosiale stabiliteten er adskillig svakere enn tidligere, og det landet som framfor noen har holdt økonomi og etterspørsel oppe, er Kina. De har nå like høy samlet gjeld som USA, og en høyst uviss status på rådende gjeld og hvordan de skal rydde opp i denne.

Den store jokeren i 2018 er nettopp Kina som foreløpig har unngått større økonomiske tilbakeslag i sin astronomiske vekst. Dersom de greier å fortsette sin voldsomme vekst uten en større resesjon

«Den store jokeren er Kina, som har like høy samlet gjeld som USA»

eller et kollaps slik Japan så rundt 1990, vil det være helt ekstraordinært. I så fall vil det gi kapitalismen i seg selv et skudd for baugen. Vinner Kinas markedsløsningsnisme over markedsløsningsnisme, er det grunnlag for nye lærebøker og ny teori.

I EU er det Italia som har de største gjeldsproblemene. De har en gjeld på om lag 130 prosent av BNP, og 15 prosent av banklånene er råtne. Samtidig har euromedlemskapet bidratt sterkt til en langsiktig stagnasjon i italiensk økonomi. Valget i Italia i 2018, der EU-skeptiske partiers oppslutning kan skape ytterligere stress i et EU som splittes, er av de store spørsmål der allerede øst står

mot vest og sør mot nord. Men igjen avhenger mye av om det er mulig å opprettholde de oppblåste prisene på aksjer, verdigjenstander og eiendom.

I Norge ser det også krevende ut. Den siste norske vekstmotoren etter oljen og innvandring, eiendom, er i ferd med å ebbe ut. Det synes vanskelig å videreføre ekstremprisene i Norge, når husholdningene er verdensmestre i gjeld – og etterspørselen etter bolig er kommet mer i tråd med tilbudet, og vi vet at innvandringen faller og byggingen øker. Når i tillegg lakseprisindekset ser ut til å være over og neppe vil komme tilbake, må Norge omstille i 2018. Det vil gi politisk framgang for de partier som vil komme fram med tillitvekkende løsninger på gamle gjeldsproblemer og kan skape ny industriell vekst.

2018 bør brukes til å omstille økonomien og rydde opp i gjelda – nasjonalt og globalt. God gjeld er den som skaper ny framtidrettet produksjon og som finnes i begrensende mengder.

Dagens gjeld har skapt forskjeller, forgjeldet det brede lag og har gitt store etterslep i investering i produksjonsøkonomien og framtidrettet infrastruktur.

Chr. Anton Smedshaug, daglig leder i AgriAnalyse og forfatter av boka «Gjeld. Hvordan Vesten lurte seg selv» christian.anton.smedshaug@agrianalyse.no

Økonomene Morten Jerven, Erik S. Reinert, Rune Skarstein, Camilla Øvald, Chr. Anton Smedshaug og Ebba Boye skriver onsdager i Klassekampen.

PÅ TEPPE

Vellykket

Ap-veteran **Grethe G. Fossum** mener partiledelsens håndtering av «me too»-saken vil gjøre det **vanskeligere for kvinner å stå fram** med sin historie, melder NRK.

Stas for **Ap-toppene** at de iallfall får til noe av det de prøver på.

Intet nytt

Dagens Næringslivs **Terje Erikstad** kommenterer kryptovalutaen Bitcoin: **Ren og skjær finansiell galskap.**

Og derfor et attraktivt investeringsobjekt.

Robotene kommer

Nationen publiserer også i år en liste over landbrukets hundre mektigste, og vi registrerer at **ulven** på 11. plass anses som mektigere enn

Ikke snu ryggen til

melkeroboten på 18. plass.

Vi håper panelet er forberedt på **melke-robotens hevn.**

Fornuftig

NTB melder at **Løgna-laget dropper bruk av fangeluer i «nazifrisør»-rettssaken.**

Det er sikkert like greit.

Det er kake igjen

Dagsavisen konstaterer:

Vi har fortsatt god råd: Nordmenn kjøper mest i Europa.

Puh.

Metaforisk

Norske halmstrå kan varme en hel by, hevder Bioforsk på vegne av et landbruk preget av klimangst.

Varmer også hjerter

Dette er bokstavelig talt **å gripe etter halmstrå.**

Sitter ikke helt

Dagbladet anmelder serien «Gunpowder» under tittelen **«Grusomme torturscener»** til terningkast fire.

Torturscenerne var nok ikke **grusomme** nok.

teppet@klassekampen.no